

Josip Novaković

Za šaku rubalja

S engleskog preveo

Saša Drach

Josip Novaković: Za šaku rubalja

Biblioteka Stilit

Glavni urednik Marko Gregur

Urednik Mario Kolar

Naslov izvornika: *Rubble of Rubles*

© za hrvatsko izdanje Josip Novaković i Neolit, 2026.

© za prijevod Saša Drach i Neolit, 2026.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez pisanog dopuštenja nakladnika.

Otisnuto u veljači 2026.

ISBN: 978-953-8563-14-0

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske

Mojoj velikoj djeci, Evi i Josephu

Prvo poglavlje

Brza vožnja kroz Sankt Peterburg

Podigao sam ruku da dozovem taksi i zaustavi se neki crni BMW. Stajao sam na Boljšom prospektu, na Vasiljevskom otoku. Poput čarolije: podigneš prst i *voilà*, stane dobar auto. Bilo je to prije *Ubera*, bilo koji vozač znao bi vam stati i ponuditi vožnju kamo god poželite.

U automobilu prozor je spustio sredovječni čovjek kratke, srebrnkaste kose i slomljenog nosa. Ponudio sam mu dvjesto rubalja. Tražio je tristo.

„Ne idemo daleko, samo do zatvora Kresti, na Arsenalnoj.“

„Promet je takav da će i to potrajati. *Vi Angličanin?* Koliko bi vas to koštalo u Londonu?“

„Nismo u Londonu.“

„Petnaest funti, a to je oko sedamsto rubalja.“

„Može dvjesto pedeset?“

„*Sjuda!*“ reče muškarac i pokaže mi na prednje sjedalo.

„Radije bih sjeo straga.“

„Sjedi naprijed. Nisam ti ja sluga. A ovo nije Njemačka. Budimo za vrijeme vožnje jednaki. Ti samo pričaj da ne zaspiš.“

Sjeo sam na hladnu kožu prednjeg sjedišta.

Taksist – iako, naravno, kao i većina onih koji se na ulici ponude da vas povezu nije bio nikakav taksist – brzo je prešao preko Dvorcovljeva mosta i nastavio Nevskim prospektom. Povukao sam pojas da se zavežem.

„*Ne nada*“, reče vozač. „Jako sam dobar vozač. Sigurniji si u autu, sa mnom, nego izvan njega.“

„Svejedno mislim da je pametno da se vežem.“

„To rade samo oni koji se boje.“

„Ne želim se natjecati u hrabrosti. Ovo je samo obična vožnja.“

„Tu si siguran.“

„Zar nije zakonom propisano da se svi moraju vezati u autu?“

„Da, na papiru je tako, ali mi se ne zamaramo tim glupostima. Možda se za nekoliko godina pojavi pravi zakon, nakon što nas dovoljno pogine na cestama.“

„Mislim da je na ruskim cestama poginulo već dosta ljudi.“

„Ni približno dovoljno.“

Vozač je stao provjeravati nešto na svom mobitelu i ubrzao, ne pogledavši cestu. Dva policajca u plavo-sivim uniformama i s pendrecima mahnuli su nam da stanemo ispred svijetlo ružičaste zgrade stare *Dume*. Vozač iskoči iz auta i vrati se za sekundu.

„Ovo je bilo *očen bistro*“, rekoh. „Kako si se uspio izvući? Je li bilo skupo?“

„Pokazao sam im svoju značku. Ja sam policajac, s činom bojnika. A oni su nitko i ništa. Prašinari. Pustili su me i ispričali se.“

„Ti si policijski časnik? Ali nemaš na sebi uniformu. I još se ne držiš zakona.“

„Visoki časnici ne nose uniforme. Imam uniformu, ali je nosim samo na paradama i za predsjedničke posjete. U *gepeku* mi je. Zakon vrijedi samo za obične ljude.“

„Zašto su ti se ispričali? Pa jasno je da si prebrzo vozio.“

„Da, i to da tebi učinim uslugu, prijatelju. Da te odbacim tamo kamo ideš najbrže što mogu.“

„Pa, nisam u nekoj velikoj žurbi.“

„Zar postoji Amerikanac kojem se u Rusiji ne žuri?“

„Htio bih se malo opustiti od žurbe i vječne strke. Ponašamo se kao štakori.“

„Pa, ima nas kao štakora.“

„Mislio sam metaforički.“

„Gledao sam ja taj vaš *Law and Order*. Vi Amerikanci volite se služiti metaforama. I volite štakore. Za opuštanje bih ti preporučio Bajkalsko jezero. Moja tetka ima tamo kuću, ne bi ti puno uzela. Koliko bi mogao platiti? Tisuću dolara mjesečno ne bi bilo puno?“

„Ne, hvala. Ovdje mi se sviđa.“

„Lijepo ti je?“

„Da.“

„Ma, grozno je. Čim zaradim dovoljno novca za benzin, idem u svoju *daču*. Ti si moj benzin za *daču*.“

„Hvala, još mi nitko nikada nije rekao nešto tako lijepo.“

„Ideš vidjeti Kresti?“

„Da, jasno.“

„To je star i ružan zatvor. Što imaš tamo vidjeti?“

„Ne znam. Čitao sam o tom mjestu – svašta se tamo događalo.“

„A kako želiš tamo otići?“

„Što ti to znači – kako?“

„Kao turist ili nekako drugačije?“

„Kao turist, naravno. Kako drugačije? Kao zatvorenik?“

Vozač prasnu u smijeh tako da se cijeli počeo tresti i na kraju frkne iz nosa.

„Jesi li ti možda novinar? Nećeš valjda pisati neke grozne stvari o Rusiji?“

„Ne, nisam novinar. I nemam ništa grozno reći o Rusiji. Osim što ovdje novinare ponekad ubiju. Zemlja je prekrasna.“

„Grozna je ovo zemlja, puna lopova i varalica. Ja to znam. To mi je posao.“

Zazvonio mu je mobitel, oglasio se Hitler, govor iz Nürnberga. Mnogi Rusi odabiru neobične tonove umjesto zvonjave na svojim mobitelima. Vozač se javio, nastavio brzo govoriti, pa slušao i onda opet nešto govorio, da bi potom parkirao sa strane, ispred kavane i galerije *Borej*. Čekao je. S druge strane ulice nalazio se mračni *Dom Boljšoj*, nekadašnje sjedište KGB-a. Impresivna brineta u krznenom kaputu razgovarala je na mobitel i gledala u našem smjeru.

„Mislio sam da žurimo“, rekoh.

„Čekam telefonski poziv.“

Ubrzo je mobitel ponovno počeo kreštati, no vozač se nije javio. Pokrenuo je automobil uz glasnu škripu guma. Na raskršću ispred Litejnog mosta projurio je kroz crveno i opasno skrenuo prema mjestu na kojem je na pločniku stajao neki pješak. U tom trenutku dvojica muškaraca gurnu pješaka i on izleti na cestu.

Moj vozač nastavi vrtoglavom brzinom i snažno udari u pješaka. Poletio sam prema vozačkom staklu, ali sam se uspio zadržati.

„Prokleti pješaci! U ovom gradu užasno su agresivni! Nije trebao stajati na samom rubu. Iskočio je ravno pred mene, jesi li vidio? Pa ne smije se to raditi!“

„Netko ga je gurnuo.“

„Mora da je bio mrtav pijan pa se spotaknuo o neku izbočinu ili tko zna što.“

„A ti skrenuo baš da ga udariš! Nisi morao voziti tako blizu ruba pločnika, pogledaj koliko je ova ulica široka.“

Vozač se zagledao u mene, a guste su mu se crne obrve počele mrštiti. Spustio sam pogled i usredotočio se na njegov nos. Dlačice koje su mu virile iz nosnica bile su rijetke, ali nekako spojene, poput ostataka tankog, istrošenog kista za akvarel.

„Hoćeš pisati o ovome za novine?“

„Neću o tome pisati, ali zašto si skrenuo? I siguran sam da ovo nikoga ne bi zanimalo...“

„O, da, ljude bi jako zanimalo!“

„Kako znaš?“

„Nisam skrenuo. Možda si popio malo previše pa ti se ravne linije čine krivima.“

„Zar nećeš stati i nazvati hitnu pomoć?“

„Netko će ga već pokupiti. Pobrinut ću se za to.“

„Ne bismo li trebali pozvati policiju?“

„Ja sam policija.“

„Ali ovo je hitan slučaj!“

„Prvo ću te odvesti na tvoje odredište.“

„Ne moraš. Nikamo ne žurim. Možeš li bar nazvati hitnu pomoć?“

„Čemu žurba?“

„Čovjek leži tamo nasred ulice. Možda umire.“

BMW ubrza preko Litejnog mosta koji se nježno nadvijao nad Nevom. Gume su strugale po rešetkama i poskočile na koljenima pokretnog mosta. Lijevo, daleko naprijed, blistao je šiljati, pozlaćeni crkveni toranj iz Petropavlovske utvrde, a vani je stajalo mnogo ljudi, uglavnom muškaraca, i sunčalo se. Ovako, iz daljine, izgledali su poput dječjih kosi-

trenih vojnika na dopustu. To je ovdje običaj. Muškarci stoje kad se sunčaju. Sunčane zrake padaju pod niskim kutom, pa vas tako više obasjaju. A uz to možete i gledati oko sebe iz puno bolje perspektive.

„Ali on krvari tamo na ulici!“ uzviknuo sam.

„Kako znaš? Vidiš tako daleko preko mosta?“

„Možda si ga ubio.“

„Smiri se. Vi Amerikanci sve dramtizirate. Ne znate vi ruske alkoholičare. Oni su kao od gume, ništa ih ne može povrijediti. Moj ga je auto samo očešao.“

„Bio je to izravan udarac. Možda bi trebao pogledati kako ti izgleda branik i desno prednje svjetlo. Kladam se da je dobila i *mašina*.“

„Ovo je čvrst auto. Njemačka proizvodnja.“

„Odustajem. Ne želim se dalje voziti.“

„Nismo još stigli. Pričekaj sekundu.“

„Dovoljno smo blizu, mogu dalje pješice. Želim hodati.“

„Ja sam čovjek od riječi. Obećao sam ti da ću te odvesti do tamo i zato inzistiram. Ne mogu stati na mostu.“

„Ali ja želim dalje pješke!“

„Dobro.“

Vozač skrene na obalu kod Arsenala i naglo zakoči.

„Evo. Uživaj u zatvoru. Impresivan je, vrijedi tamo provesti neko vrijeme. Možeš ostati danima, mjesecima, čak i godinama.“

Dao sam mu tristo rubalja.

„Čekaj, moram ti vratiti pedeset.“

„Nije nužno.“

„*Vsevo dobrova*. Ako se nađeš u nevolji, nazovi me. Hoćeš da ti dam broj?“

„Hvala. Neće biti nevolja.“

„Neće? A ovo što se dogodilo, to nije bila nevolja?“

„Što se mene tiče, ne.“

„Ovo je Rusija, prijatelju. Svi su stalno u nekoj nevolji. I nitko ništa ne vidi. A Kresti? Nemoj ići tamo. Bolje idi u Marijanski teatar, da vidiš nešto lijepo. Ako ti ikada bude trebao prijevoz, nazovi me. Odvest ću te brzo i sigurno. Uvijek mi treba malo benzina do moje *dače*.“

Jesam li trebao nazvati policiju i provjeriti što je bilo s onim pješakom? No, nisam li upravo bio s policajcem? Vjerojatno mi nije lagao. Ali opet, cijelim je putem nešto izmišljao, možda i nije policajac, nego je samo podmitio onu dvojicu. Možda me slijedi?

Krenuo sam polako prema zatvoru Kresti. Iznenada sam osjetio potrebu da se vratim kući, u New York. Kakvog smisla ima šetati ulicama u jednoj poludjelnoj zemlji? Ma, k vragu, ostat ću, pa nisam ja odgovoran za ono što vidim oko sebe! Sve bi se ovo jednako događalo i da mene ovdje nema. To je kao neka vrsta Heisenbergovog principa neodređenosti, poput Schrödingerove mačke, ne znamo kako se atom ponaša kad ga ne promatramo, nego samo dok ga gledamo, a ta fenomenološka subjektivnost, ako je primjenjiva na atom, kako bi se tek mogla primijeniti na jedan univerzum molekula kakav je Sankt Peterburg?! Kako da budem siguran da bi Sankt Peterburg bio isti bez mene? Da nije bilo mene, možda ovaj čovjek na Litejnom mostu ne bi bio stradao. Lako je meni misliti da sam suvišan, da bi sve bilo isto i da me nema, ali kako da u to budem siguran? Možda je sve ovako kako jest jer sam ja ovdje i to promatram, i moje promatranje utječe na ponašanje promatranoga, svemu tome daje element dodatne mahovitosti jer je moj um izbezumljen i paranoidan. Paranoidan? Čudne se stvari događaju.

Kog ja vraga uopće radim u Rusiji? Ostavio sam bankarsku karijeru u New Yorku koja je završila nakon što sam uložio gotovo sav novac svog klijenta u dionice *Enrona* koje su se istopile, nakon čega se moj osamdesetogodišnji klijent ubio. Skočio je iz svog luksuznog stana na vrhu nebodera u Miamiju, a skočio je na noge, tako da je njegova dobro očuvana lavlja glava ostala neokrznuta. Šokiralo me to što moje investicijske igre nisu završile ni oduševljenjem mojih klijenata ni stjecanjem vlastitog bogatstva. Mogao sam nekako i izdržati tu krizu, pobijediti i obogatiti se pa nakon nekoliko pogrešaka i mnogima pomoći, ali potpuno sam izgubio i volju i interes da ostvarim američki san.

Bio sam u ozbiljnim godinama kad je trebalo zaraditi dovoljno novca da bih mogao u mirovinu (iako sam prema umirovljenju izgubio svako poštovanje). Glava mi je bila puna ruskih priča – *Braće Karamazovih*, kao i pripovijedaka Ljeskova i Gogolja. Te su me mračne priče oduševile – više nisam morao čitati dosadne burzovne izvještaje niti izvještaje s godišnjih konferencija u Berkshireu. Od Isusa Krista pa sve do Danteovih vremena, razdoblje od trideset i treće do trideset i pete predstavljalo je godine samopropitivanja, polovicu životnog puta, no sa sve boljom zdravstvenom zaštitom u današnje vrijeme te smo godine digli na oko četrdeset i osam. Nije to ništa oko čega bi se trebalo uzrujavati – zapravo, luksuza srednjih godina postanemo svjesni tek ako zamislimo da nam je ostalo još onoliko godina koliko smo ih do tog trenutka uzalud protratili. I javlja se oholost jer se čini da još uvijek imamo šanse. Srednje godine nisu se doimale kao nešto loše, činilo mi se da mi se pruža prilika da godinu dana provedem u ozbiljnom razmišljanju i propitivanju. Većina mojih kolega u tvrtki *Solomon Brothers* planirala je umiroviti se u pedesetoj i napisati onaj roman koji

u njima čuči – još jedan krimić s misterioznim umorstvom? No, nije li s bankama sve to i počelo, nije li upravo to suštin-ska američka kriminalistička priča – *Bonnie & Clyde*? Plaši-lo me što se očito i normalni ljudi oduševljavaju pričama o umorstvima. Gledate uglednu gospodu za koju biste rekli da razmišljaju o kineskoj burzi, felaciji ili jahtama, ali ne, oni sanjare o ubijanju. Kad onako agresivno hodaju ulicom i škrguću svojim porculanskim zubnim kronicama, vjerojat-no zamišljaju kako vam zabijaju nož u grudni koš.

Drugo poglavlje

Susret sa živima i mrtvima

Dva dana kasnije, još uvijek pospan od vremenske razlike nakon puta, izišao sam iz stana koji sam iznajmio na obali Kanala Gribojedov. Kabina zahrđalog lifta spustila se tridesetak centimetara niže od ravnine prizemlja. Zakoračio sam u vlažan hodnik. Na drugoj stepenici stubišta zasvijetlile su oči neke mačke. Nosnice su mi se stegle od smrada dok sam pokušavao ustanoviti je li riječ o ljudskoj ili mačjoj mokraći. Nakon što su se za mnom s treskom zatvorila željezna vrata, izišao sam na obalu Kanala Gribojedov, gdje su me zadivili debeli zidovi građevina koje su izgledale vrlo staro, poput mješavine dobro očuvanih rimskih ruševina i loše sagrađenih skloništa od kiše i snijega, iako je grad tada, godine 2006., bio star tek tristo i tri godine, dakle relativno nov. Moj američki mobitel ovdje nije radio. U trgovini rabljenih mobitela na stanici podzemne željeznice Gostinij dvor kupio sam neku staru Nokiju. Prodavač je registrirao moju SIM karticu na svoju putovnicu.

„Zašto morate registrirati SIM karticu?“

„Da vas policija može pratiti. Takav je zakon. Ako se ne registrirate, u Rusiji ne možete koristiti mobitel.“

„Ne mogu li me svejedno pratiti?“

„Nemojte kupovati drogu preko mobitela“, odgovorio je, „i nemojte nikoga ubiti. Ako ipak takvo što napravite, nemojte mobitelom o tome razgovarati jer će inače doći po mene.“

„Sviđa mi se vaš humor.“

„Nije to nikakav humor. Nikad ne znate što će tko napraviti, iako vi izgledate bezopasno.“

To nisam shvatio kao kompliment. U Rusiji je bolje izgledati opasno. Primijetio sam da je iza sebe, na polici među drugim Nokijama, držao pištolj.

„Što će vam pištolj?“

„Da mi ljudi ne bi krali mobitele. Neki su dan neki klinici nešto pokušali, ali kad sam zgrabio pištolj, pobjegli su.“

Podigne pištolj, uperi mi ga u čelo i nasmije se, otkrivši svoje nepravilne zube.

Iako me pogled u cijev pištolja šokirao, i dalje mi se spavalo. I smetalo mi je svako svjetlo. Počeo sam žmirkati od bljeskova što su se odbijali od prozora s *Doma knjigi*. Ušao sam u *Café Moccha* na Puškinsku, širokom, zelenom bulevaru nadomak Nevskog prospekta.

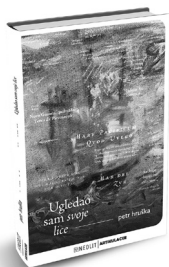
Kako sam sjeo, tri mlade žene odjevene u bijelo izletjele su iz kavane. Svoje duge kose imale su zavezane u rep i dok sam gledao kako se ti repovi njišu, javi mi se neobična asocijacija. Lupkale su svojim visokim potpeticama o terakotne podne pločice i to mi je zazvučalo poput topota konjskih kopita na kaldrimi. Laka konjica fatalnih žena odlučno je odmarširala, kao da su krenule samljeti Francusku u polufinalu *Davis Cupa*. Je li koja od njih možda bila Dementijeva? Ruska imena izazivaju neobične, da ne kažemo dementne asocijacije. A Putin? Dosjetka se u engleskom nameće sama. *Put + in* – stavi (mu) ga – ali ne kanim to upotrijebiti u ovom tekstu.

Sadržaj

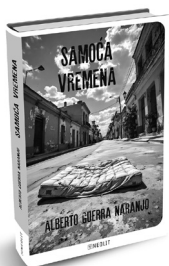
- 7 Prvo poglavlje**
Brza vožnja kroz Sankt Peterburg
- 16 Drugo poglavlje**
Susret sa živima i mrtvima
- 26 Treće poglavlje**
Ugodan susret pretvara se u nejasnu prijetnju
- 38 Četvrto poglavlje**
Susrećem se s raznim ruskim duhovima
- 49 Peto poglavlje**
Moja gazdarica voljela je njemačkog vojnika
- 57 Šesto poglavlje**
Dobiti zdravstvenu potvrdu u Rusiji nije lako
- 68 Sedmo poglavlje**
Otkrivam čudesa ruske ljekarne
- 79 Osmo poglavlje**
Rusko umijeće imitacije javlja se u mnogo oblika
- 91 Deveto poglavlje**
Borba za osvajanje vlastitog prostora
- 108 Deseto poglavlje**
Neizmjereno vam hvala!
- 121 Jedanaesto poglavlje**
U zatvoru Kresti
- 132 Dvanaesto poglavlje**
Još jedna prilika za uvoz-izvoz
- 140 Trinaesto poglavlje**
U iskušenju da kupim pravo na život

- 154 Četrnaesto poglavlje**
Je li ovo oslobođenje?
- 160 Petnaesto poglavlje**
Putin me poziva da se pridružim ruskoj
plutokraciji pod jednim uvjetom
- 169 Šesnaesto poglavlje**
Zbratimljujem se s još jednim obožavateljem
ukrajinskog gimnastičkog programa
- 191 Sedamnaesto poglavlje**
Julija i ja putujemo u Gruziju
- 200 Osamnaesto poglavlje**
Ovo je, barem za jednog čovjeka, trebalo biti
posljednje poglavlje
- 218 Epilog**
Bel Horizonte
- 227 Zahvale**
- 229 Bilješka o autoru**
- 231 Bilješka o prevoditelju**

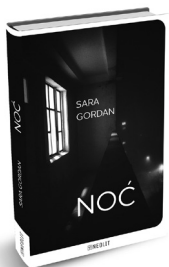
Čitajte u našoj nakladi

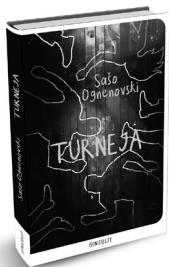
Petr Hruška
Ugledao sam svoje lice
Poezija

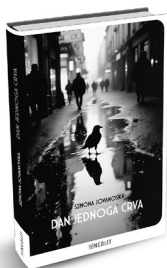
Alberto Guerra Naranjo
Samoća vremena
Roman

Sara Gordan
Noć
Roman

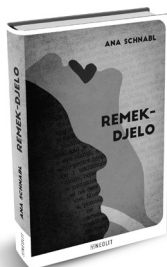
Sašo Ognjenovski
Turneja
Roman

Simona Jovanoska
Dan jednog crva
Roman

Alina Nelega
Oblak u obliku deve
Roman

Ana Schnabl
Remek-djelo
Roman

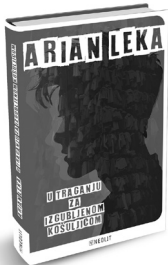
Ingvild H. Rishøi
Stargate
Roman

Stefan Zweig
Ljubav Erike Ewald
Roman

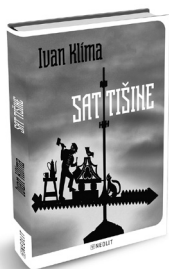
Tomislav Šovagović
Marilyn-Express
Roman

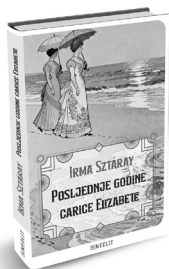
Arian Leka
**U traganju za izgubljenom
košuljicom**
Roman

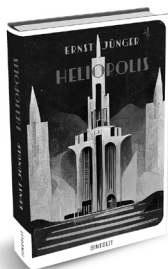
E. T. A. Hoffmann
Orašar i Kralj miševa
Roman

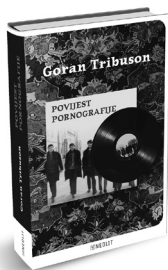
Ivan Klíma
Sat tišine
Roman

Irma Sztáray
**Posljednje godine carice
Elizabete**
Roman

Ernst Jünger
Heliopolis
Roman

Goran Tribuson
Povijest pornografije
Roman

nakladnik

Neolit
Katarine Zrinski 19
48 000 Koprivnica
www.neolit.hr
info@neolit.hr

za nakladnika

Marko Gregur

lektura

Martina Fryda-Kaurimsky

korektura

Franjo Nagulov

savjeti za ruske izraze

Ivo Alebić

ilustracija na naslovnici

Freepik

dizajn i prijelom

Jasna Goreta

tisak

Denona, Zagreb

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu
knjižničnog sustava Bukinet pod brojem 991005931075309366.